طرح‌های کارآمد برای هیأت‌ها

شماره سی

۳۰

طرح کارآمد

میانداران خدمت

مجموعه ایده‌های تشکیلاتی در عرصه
مدیریت اردوهای جهادی هیأت ها

یک طرح کارا، طرح‌های کارآمد برای هیأت‌ها

شماره سی و سوم، پاییز ۱۴۰۴

میان‌داران خدمت

مجموعه ایده‌های تشکیلاتی در عرصه مدیریت اردوهای جهادی هیأت ها

تهیه و تنظیم: هسته توانمندسازی حرکت های جهادی؛ قرارگاه شهید باقری

ویرایش: هادی مرادی فرهمند

طراح جلد: علی ناصری

صفحه‌آرا: حسن ناصری

شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

استفاده از مطالب نشریه و تکثیر آن برای هیأت‌ها، در صورت ذکر منبع آزاد می‌باشد.

جامعه ایمانی مشعر

قم ـ کد پستی: ۳۷۱۹۶ - ۱۵۶۴۷

سامانه پیامک: ۳۰۰۰۱۵۴۲

پایگاه اطلاع‌رسانی: www.۱۵۴۲.org

رایانامه: info@۱۵۴۲.org

امام خامنه‌ای ﷺ:

«**اردوهای جهادی** را توسعه بدهید،
تداوم بدهید...
این اردوهای جهادی، هم تمرین است، هم خدمت است،
هم خودسازی است، هم آشنایی با فضای جامعه است؛
خیلی چیز با ارزشی است.
روزبه‌روز این‌ها را بتوانید توسعه بدهید؛
جهاد هم هست، واقعاً جهاد است؛
کار است، جهاد است،
تلاش است، خدمت به محرومین است.»[1]

۱. بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان، ۱۳۹۵/۰۴/۱۲.

مقدمه

در عرصه خودجوش و معنوی هیأت‌های حسینی، اردوهای جهادی جلوه‌ای باشکوه از عشق و مسئولیت‌پذیری هستند. این حرکت‌های مردمی که ریشه در ارزش‌های ناب اسلامی دارند، برای تحقق‌بخشیدن به اهداف متعالی خود نیازمند نظم، برنامه‌ریزی و مدیریتی کارآمد هستند. منشور حاضر، بر آن است تا با گردآوری تجربیات میدانی و اصول مدیریتی، این مسیر پربرکت را هموارتر سازد.

مدیریت اردوی جهادی، تنها هماهنگی فعالیت‌ها نیست؛ بلکه هنر ایجاد روحیه‌ای جمعی بر پایه اخوت و ایثار است و از آنجایی که تشکیلات، بسترساز شکوفایی بیشتر نیروهای عظیم مردمی است، با بهره‌گیری از ایده‌های تشکل‌بخش، می‌توان از یک گروه خودجوش،

تیمی منسجم و اثرگذار ساخت. تیمی که هر عضو آن با وضوح نقش و انگیزه‌ای مضاعف، در مسیر خدمت گام برمی‌دارد.

ایده‌های ارائه شده در این شماره از یک طرح کارا، حاصل تلاش‌های عملی و تجربیاتی در میدان عمل است. از نحوه برنامه‌ریزی و تدارکات گرفته تا مدیریت منابع انسانی و ارزیابی پروژه‌ها، سعی بر آن بوده تا نکاتی کاربردی و قابل‌اجرا ارائه شود. هدف، ارائه نسخه‌ای پیچیده نیست؛ بلکه ایجاد نقشه راهی ساده و عملی برای هیأت‌هایی است که مشتاق خدمت‌رسانی هستند. این نوشتار می‌کوشد تا پلی بین نیّت خالص و اجرای صحیح باشد. امید است متن حاضر، گامی هرچند کوچک در جهت ارتقای کیفیت خدمات هیأت‌های جهادی و در نهایت، محرومیت‌زدایی از مستضعفان باشد.

فصل اول:

از نیت خالص
تا تشکیل هسته اولیه

گام نخست: خودسازی و آگاهی‌بخشی

قبل از هر حرکتی، باید اعضای هیأت، ماهیت حقیقی «جهاد» را نه به‌عنوان یک سفر؛ بلکه به‌عنوان یک «مأموریت معنوی» درک کنند. مطالعه دستورالعمل‌های اردوهای جهادی و بیانیه‌های مربوطه، اولین گام برای حرکت بر اساس نور و بصیرت است. این آگاهی، پشتوانه معنوی حرکت شما خواهد بود و آن را از یک سفر معمولی متمایز می‌کند.

گام دوم: تشکیل هسته مرکزی

برای مدیریت این کار بزرگ، نیاز به یک هسته اولیه متشکل از ۴ تا ۵ نفر از برادران یا خواهران متعهد، معتمد و پرانرژی هیأت دارید. این شورا، «قلب تپنده» گروه جهادی شماست. اعضای آن باید علاوه بر مدیریت، از نظر اخلاقی و معنوی نیز الگو باشند تا بتوانند روحیه جهادی را به کل گروه تزریق کنند.

گام سوم: توانمندسازی و کسب تجربه

اگر در هیأت خود افراد با سابقه‌ای ندارید، نگران نباشید! بهترین راه، اعزام چند نفر از نوجوانان و جوانان علاقه‌مند به‌عنوان «دستیار» به یک اردوی جهادی مجرب است. با گروه‌های باسابقه هماهنگ کنید تا نیروهای شما در کنار آن‌ها مانند یک «نوآموز در کنار استاد» تجربه بیاموزند و با عشق و مهارت لازم بازگردند.

گام چهارم: کسب رضایت و هماهنگی نهادی

ارتباط و توجیه مسئولین ذی‌ربط (مانند مسئول پایگاه مقاومت، حوزه علمیه یا هیأت مادر) را در اولویت قرار دهید. این کار نه‌تنها یک مجوز اداری؛ بلکه «دعای پشت سر» و پشتوانه‌ای معنوی و اجرایی برای شماست. این کار، باعث می‌شود حرکت شما در چارچوب کلان نظام قرار گیرد و از برکت آن بهره‌مند شوید.

گام پنجم: تدوین میثاق‌نامه گروه (هویت هیأتی)

برای گروه خود یک نام و یک «میثاق‌نامه» (اساس‌نامه) برگزینید که نشان‌دهنده

خط فکری، اهداف و روحیه هیأتی شما باشد. این نام، پرچم گروه شماست. در ایـن میثاق‌نامه، نحوه تصمیم‌گیری و مدیریت را به‌گونه‌ای ترسیم کنید که مبتنی بر مشورت و بر محور ارزش‌های اسلامی باشد.

گام ششم: پایگاه عملیات و جایگاه عبادت

سعی کنید برای جلسات و مدیریت گروه، یک مکان ثابت (مانند هیأت، دفتر پایگاه، مسجد یا حسینیه) در نظر بگیرید. این مکان تنها یک دفتر نیست؛ بلکه «پایگاه عملیات معنوی» شماست. جایی که برنامه‌ریزی‌های شما در آن با یاد خدا و توسل به اهل‌بیت علیهم‌السلام همراه شود.

گام هفتم: ترسیم چشم‌انداز آرمانی

وضعیت فعلی گروه و وضعیت مطلوب آن را ترسیم کنید. برای رسیدن به اهداف عالی، یک «سند چشم‌انداز» تهیه کنید که شامل برنامه‌های کوتاه‌مدت (مانند یک اردو) و بلندمدت (مانند محرومیت‌زدایی پایدار از یک منطقه) باشد. این نقشه، مسیر حرکت شما را روشن می‌کند.

گام هشتم: استمرار در فعالیت

فعالیت گروه جهادی خود را فقط به برگزاری اردو خلاصه نکنید. در طول سال، با برنامه‌های مستمری مانند «پویش‌های کمک‌رسانی»، «کلاس‌های مهارت‌آموزی» و «جلسات معرفتی و تشکیلاتی»، روحیه جهادی را در کالبد هیأت زنده نگه دارید. جهاد، یک رویداد نیست؛ یک «سبک زندگی» است.

گام نهم: ارتقاء به تشکلی ماندگار

پس از کسب تجربه کافی، گروه را به‌سمت ثبت به‌عنوان یک «مؤسسه مردمی» یا «سمن» سوق دهید. این کار به حرکت شما «قدرت عمل» و «ماندگاری» بیشتری می‌بخشد و از ظرفیت‌های قانونی و حمایت‌های رسمی بهره‌مند می‌سازد. این مرحله، بلوغ و ثمره زحمات شماست.

فصل دوم:

ترسیم آرمان‌ها؛
از چشم‌انداز تا عمل

چشم‌انداز: آرمان‌شهر جهادی

چشم‌انداز گروه، تصویری روشن و آرمانی از آینده‌ای است که می‌خواهیم در تحقق آن سهیم باشیم. چشم‌انداز ما «ایجاد جلوه‌ای از جامعه نبوی با محوریت محرومیت‌زدایی مادی و معنوی» است. ما خود را وقف خدمت به «جامعه اسلامی» کرده‌ایم و می‌خواهیم مناطق محروم به پایگاه‌های پیشرفت و معنویت تبدیل شوند.

اهداف کلان: چهارستون حرکت جهادی

حرکت ما بر چهارستون اصلی استوار است:

۱. اقتصاد مقاومتی: کمک به رونق تولید داخلی و توانمندسازی اقتصادی مردم منطقه با رویکرد خودکفایی.

۲. اصلاح فرهنگی: ترویج ارزش‌های اصیل اسلامی‌ایرانی و مقابله با تهاجم فرهنگی در مناطق محروم.

۳. محرومیت‌زدایی: اجرای پروژه‌های عمرانی، آموزشی و بهداشتی برای بهبود شاخص‌های زندگی.

۴. خودسازی: تربیت و پرورش نیروهای جهادی متعهد، ایثارگر و کارآمد در دل هیأت.

اهداف راهبردی: گام های بلند برای تحقق آرمان ها

- تربیت نسل تراز انقلاب: کشف، جذب و پرورش استعدادهای نوجوانان و جوانان هیأتی برای ایجاد نسل جدیدی از افراد با انگیزه و توانا.
- ایجاد پیوند معنوی: ایجاد وابستگی عمیق عاطفی و معنوی بین اعضای گروه جهادی و مردم مناطق محروم.
- مطالبه‌گری و امیدآفرینی: ایجاد دلگرمی در مردم محروم با حضور پررنگ و نیز مطالبه‌گری از مسئولین برای رسیدگی به مشکلات منطقه.
- توسعه پایدار منطقه‌ای: برنامه‌ریزی برای رساندن منطقه هدف به «حد مطلوبی از توسعه‌یافتگی» در بازه ۵ساله.

اهداف فرهنگی‌ـترویجی: نشر روحیه جهادی

- آشنایی نسل جوان: آشناکردن جوانان و نوجوانان با شرایط سخت مناطق محروم تا ضمن «قدردانی از نعمت‌ها»، «احساس تکلیف» در آنان بیدار شود.
- نشر فرهنگ ایثار: ترویج روحیه گذشت، فداکاری و عمل به تکلیف در بین جوانان از طریق انتقال تجربیات میدانی.
- تبدیل به دبیران جهاد: پرورش دانشجویان و دانش‌آموزانی که پس از آشنایی با این حرکت، به «دبیران و مبلغان روحیه جهادی» در نسل خود تبدیل شوند.
- تمامی این اهداف، حلقه‌هایی از یک زنجیره هستند که نهایتاً به «تقویت پیوند بین ملت و دولت»، «استحکام پایه‌های انقلاب اسلامی» و در نهایت، «رضایت خداوند و ائمه اطهار علیهم‌السلام» منجر خواهد شد.

فصل سوم:

نقشه راه؛
راهبردهای عملیاتی
برای تحقق آرمان‌ها

راهبرد کلان: برنامه ریزی الهی با عزمی راسخ

حرکت جهادی بدون «برنامه‌ریزی مدون و هدف‌گذاری هوشمند» مانند کشتی بی‌سکّان است. می‌توان با توکل بر خدا و تدبیر، برای هر فصل سال و هر مأموریت، «نقشه عملیاتی» مشخصی طراحی کرد تا از هر لحظه حضورمان در منطقه، نهایت بهرهٔ معنوی و مادی حاصل شود.

راهبرد میدانی: حضور مستمر، نه موسمی

فقط با «حضور چادرزنی» در یک یا دو هفته سال به اهداف بلندمدت نمی‌رسیم. راهبرد ما «استمرار در ارتباط» با مناطق هدف است. این ارتباط از طریق اعزام‌های منظم، پیگیری پروژه‌های ناتمام و ایجاد دفاتر رابط هیأت در مناطق محروم محقق می‌شود تا مردم بدانند که تنها نیستند.

راهبرد نیروی انسانی: پرورش یاران اخلاص

قلب تپنده هر حرکت جهادی، «کادرهای مجرب و متعهد» آن هستند. می‌توان با برگزاری دوره‌های مستمر «مهارت‌آموزی جهادی»، «معارف اسلامی» و «کارگاه‌های حل مسئله»، به دنبال تربیت نیروهایی بود که هم «اهل‌دل» باشند و هم «اهل عمل». این نیروها، میراث‌داران واقعی این حرکت خواهند بود.

راهبرد مردمی: مشارکت، نه تحمیل

ما باور داریم که مردم منطقه، «صاحبان اصلی این سرزمین» هستند؛ بنابراین، آنان را در تمام مراحل کار، از تشخیص مشکل تا اجرای طرح، «شریک» می‌کنیم. این مشارکت، از خرید مصالح محلی تا استفاده از نیروهای بومی، باعث می‌شود مردم احساس مالکیت کنند و پروژه‌ها پس از رفتن ما نیز تداوم داشته باشد.

راهبرد علمی: تبدیل هیأت به یک «اتاق فکر» جهادی

از ظرفیت دانشگاهیان و حوزویان هیأت استفاده می‌کنیم و «کارگروه‌های تخصصی» (مانند کارگروه آب، کشاورزی، بهداشت و فرهنگ) تشکیل می‌دهیم. این کارگروه‌ها به طور دقیق مشکلات منطقه را «شناسایی، بررسی و برای آن راه‌حل‌های بومی و علمی» ارائه می‌کنند تا کارها پایدار باشد.

راهبرد اقتصادی: توانمندسازی و اشتغال‌زایی

هدف نهایی ما ایجاد وابستگی نیست؛ بلکه «توانمندسازی» است. به سمت تعریف «طرح‌های جامع اشتغال‌زایی» مانند راه‌اندازی تعاونی‌های محلی، توسعه صنایع‌دستی و بازاررسانی برای محصولات منطقه حرکت می‌کنیم تا جامعه آماری وسیع‌تری تحت پوشش حمایت ما قرار گیرند.

راهبرد فرهنگی‌ـتبلیغی: تبیین چهره نورانی تشیع

در مناطقی که ممکن است تصور نادرستی از تشیع وجود داشته باشد، با «رفتار جهادی»، «اخلاق اسلامی» و «خدمت خالصانه»، بهترین و نورانی‌ترین چهره از مکتب‌مان را به نمایش می‌گذاریم. ما با عمل موعظه می‌کنیم؛ نه فقط با حرف. این کار فرهنگی عمقی، به‌تدریج دیدگاه‌ها را اصلاح و قلب‌ها را جذب می‌کند.

فصل چهارم:

گزینش یاوران؛
ویژگی‌های کادر جهادی

ویژگی‌های پیشنهادی اعضای کادر

- روحیه جهادی و تفکر بسیجی.
- ولایت‌پذیری و التزام به اخلاق هیأتی.
- توان رهبری و مدیریت تیمی.
- علاقه و انگیزه پایدار.
- پشتکار، انضباط و تعهد.
- سعه‌صدر، خون‌سردی و مدیریت بحران.
- تخصص و تجربه مرتبط با مسئولیت.
- روابط‌عمومی قوی و توان ارتباط با مردم و نهادها.
- مشورت‌پذیری، نقدپذیری و پرهیز از خودرأیی.

توازن تجربه و جوان‌گرایی

- به جوانان اعتماد و مسئولیت‌های جدی واگذار شود.
- در امور حساس و تخصصی از نظر کارشناس خبره استفاده گردد.

❊ تشخیص سطح مسئولیت‌ها با مدیریت گروه جهادی و سرپرست اردو است.

به این نکته کلیدی توجه ویژه داشته باشید: «مسئول گروه» که مدیریت کلی و بلندمدت مجموعه را بر عهده دارد، لزوماً «مسئول اردو» در یک سفر خاص نیست. مسئول اردو باید فردی باشد که بیشترین حضور میدانی، تخصص مرتبط و توان مدیریت در همان مأموریت خاص را دارا باشد. این تفکیک، باعث افزایش کارایی و تخصصی‌تر شدن مدیریت می‌شود.

فصل پنجم:

منشور اخلاقی جهادگر؛ آراسته به زیورهای معنوی

نیت و بنیان کار: برای خدا و مانند عبادت

- اخلاص و قربت: انجام همه کارها تنها به «قصد قربت الهی» و عبادت‌شمردن خدمت به خلق خدا.
- تبلیغ عملی: کوشش برای گسترش ارزش‌های دینی و اعتقادی نه با سخن؛ بلکه با «منش و رفتار» در میدان عمل.
- تخلّق به اخلاق اسلامی: مقیدبودن به آداب و اخلاق حسنه اسلامی در تمام مراحل اجرای کارها؛ از جمله ادب و احترام.

ویژگی‌های ایمانی و روحی: از ایثار تا استقامت

- روحیه ایثار و شهادت‌طلبی: داشتن روحیه فداکاری، از خودگذشتگی و آمادگی برای بذل جان و مال در راه آرمان‌ها.
- جهاد در برابر فقر: احساس تکلیف و عزم راسخ برای «مبارزه با فقر و تنگ‌دستی» به‌عنوان یک میدان مهم جهادی.

❊ استقامت و پایداری: استواری و پای‌مردی در برابر مشکلات و سختی‌های راه خدمت.

ویژگی‌های اخلاقی فردی: از تقوا تا دانش

❊ تقوا و خویشتن‌داری: پرهیزکاری و کنترل هواهای نفسانی در تمام عرصه‌ها.

❊ دانش‌آموزی: تلاش مستمر برای افزایش دانش و تخصص مفید در راستای خدمت بهتر.

❊ خوش‌خلقی و گشاده‌رویی: برخورد محبت‌آمیز و چهره‌ای باز با مردم و هم‌رزمان.

❊ نظم‌پذیری و قانون‌مداری: پایبندی به برنامه‌ها، قوانین و مقررات گروهی.

ویژگی‌های اجتماعی: از تواضع تا عدالت خواهی

❊ احترام به بزرگان و تواضع: تکریم پیش‌کسوتان و فروتنی در برابر مردم و هم‌رزمان.

❊ رفاقت و برادری: ایجاد و تحکیم پیوندهای صمیمانه و برادرانه در درون گروه.

- رازداری و صداقت: امانت‌داری در اسرار گروه و راست‌گویی در گفتار و عمل.
- سخاوت و بخشش: دست‌ودل‌بازی در کمک به دیگران و گذشت از خطاهایشان.
- عدالت‌خواهی: تلاش برای برقراری قسط و عدل در حد توان و زمینه فعالیت.

ویژگی‌های معنوی و مدیریتی: از توکل تا مشورت

- توکل و سپردن کار به خدا: اعتماد و تکیه بر خداوند در تمام مراحل، پس از تلاش و برنامه‌ریزی.
- مشورت و جمع‌گرایی: دوری از خودرأیی و بهره‌گیری از خرد جمعی در تصمیم‌گیری‌ها.
- اعتدال و میانه‌روی: پرهیز از افراط‌وتفریط در همه امور.
- انعطاف‌پذیری: توانایی سازگاری با شرایط متغیر میدان بدون از دست‌دادن اصول.

فصل ششم:

نکات و اقدامات پیش از اردو

زمینه‌سازی برای هجرت؛ تدبیر پیش از حرکت

مسئولین گروه باید پیش از اردو، باتوجه‌به اهداف و آرمان‌های هیأت، درباره کلیات سفر جهادی تصمیم‌گیری کنند. این شامل پیش‌بینی مکان، زمان و کادر مدیریتی اردو است تا حرکت، برنامه‌محور و هدفمند باشد. این برنامه‌ریزی، تنها یک کار اداری نیست، بلکه بخشی از عبادت است. انتخاب منطقه، زمان‌بندی و انتخاب مسئول اردو باید با توکل بر خدا و مشورت انجام شود تا برکت یابد. گاهی بهترین تصمیم‌ها نه در جلسات رسمی؛ بلکه در گعده‌های صمیمی و مشورت‌های خودجوش هیأتی شکل می‌گیرد. این فضای روحانی و انعطاف‌پذیر، منبع الهام برای انتخاب‌هاست.

شناسایی و ارزیابی منطقه، انتخاب پروژه

نخستین و مهم‌ترین مرحله در اردوی جهادی، «شناسایی جامع» منطقه کم‌برخوردار است. هرچه این شناسایی کامل‌تر باشد، برنامه‌ریزی و اجرای اردو با کیفیت بهتری انجام خواهد شد. شناسایی، امری نسبی است و باتوجه‌به

فاصله تا منطقه، سابقه اردو و ویژگی‌های منطقه، تعداد سفرها و زمان آن متغیر است. گاهی یک‌بار شناسایی کافی است و گاهی نیاز به چندین سفر وجود دارد. معمولاً شناسایی در دو مرحله انجام می‌شود. گفتنی است، باتوجه‌به هزینه و زمان بالا، اعزام نماینده‌ای از هر عرصه یا افزایش دفعات سفر اغلب امکان‌پذیر نیست؛ بنابراین توصیه می‌شود تیم شناسایی، در عین چابکی، تجربه کافی در تمامی عرصه‌های اردو داشته باشد تا بتواند به طور جامع عمل کند.

اهداف شناسایی

- جمع‌آوری داده‌های لازم برای برنامه‌ریزی دقیق اردو.
- شناخت وضعیت فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و اقلیمی منطقه.
- نیازسنجی دقیق در ابعاد مختلف و اولویت‌بندی پروژه‌ها.
- هماهنگی با معتمدین محلی و مسئولان برای جلب مشارکت و پشتیبانی.

پیش از اعزام، با استفاده از فضای مجازی، منابع مکتوب، ارتباط با افراد آگاه و مشورت با نهادهای محلی، اطلاعات اولیه را جمع‌آوری کنید. این کار از سفرهای

مکرر شناسایی و هزینه‌های اضافی جلوگیری می‌کند. تأکید می‌گردد بی‌دقتی در مرحله پیش‌شناسایی ممکن است منجر به اتلاف وقت، انرژی و منابع گروه شود؛ درحالی‌که با برنامه‌ریزی صحیح می‌توان به همان اهداف با کمترین هزینه دست‌یافت.

اطلاعات کلیدی برای جمع‌آوری

- میزان تأثیرگذاری نهادها و ارگان‌های نظام در منطقه.
- حساسیت‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و قومی.
- نگرش مردم منطقه به اردوهای جهادی.
- پیشینه تاریخی و هویت منطقه.
- مذاهب موجود و روابط بین آن‌ها.
- سطح سواد و تحصیلات مردم.
- نخبگان و معتمدین محلی.
- ناهنجاری‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی (اعتیاد، بیکاری، فقر و...).
- بافت جمعیتی.

❊ مشکلات و کاستی‌های اصلی.
❊ نقاط تجمع مؤثر (مساجد، شوراها و...).

تهیه آمار علمی و دقیق برای برنامه‌ریزی و استفاده دستگاه‌های مربوطه ضروری است. آمار دقیق و جزئی بهتر از آمار کلی و مبهم است. برای شناسایی جامع‌تر، از «فرم شناسایی مناطق محروم» هسته توانمندسازی حرکت‌های جهادی استفاده کنید تا برنامه‌ریزی شما مبتنی بر داده‌های قابل‌استناد باشد.

منابع شناسایی

منابع مختلفی برای شناسایی می‌توان به آن مراجعه داشت به شرح ذیل‌اند:

۱. مسئولین

❊ استانداری و فرمانداری (استاندار ـ معاون استاندار ـ معاونت برنامه‌ریزی و اشتغال ـ معاونت سیاسی، امنیتی و اجتماعی ـ گروه مشاوران جوان دفتر آمار، اطلاعات دفتر امور روستایی دفتر آموزش و پژوهش.)
❊ معاونت مناطق محروم ریاست‌جمهوری.

- کمیته امداد امام خمینی رحمه‌الله‌علیه .
- جهاد کشاورزی.
- سپاه منطقه.
- سازمان بسیج سازندگی، معاونت سازندگی بسیج دانشجویی.
- سازمان صنعت، معدن و تجارت استان.
- سازمان میراث‌فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری.
- اداره کل آموزش فنی حرفه‌ای استان.
- آموزش‌وپرورش.
- سازمان امور عشایری.
- سازمان بازارچه‌های مرزی.
- امام‌جمعه.

۲. اهالی

- ده‌یار و بخش‌دار.
- شورای روستا.

- کدخدا
- ریش‌سفید.
- بسیج روستا.
- عالِم (روحانی) روستا.
- اهالی روستا (مرد و زن جوان و میان‌سال و کهن‌سال).
- دانشجویان بومی منطقه.

۳. وب‌سایت‌ها

- شبکه اجتماعی جهادیون.
- سایت اطلس جهادی.
- مرکز آمار ایران.
- وب‌سایت استانداری‌ها.
- سازمان هواشناسی کشور.
- شرکت سهامی مدیریت منابع آب ایران.
- وزارت جهاد کشاورزی.

❊ وزارت صنعت، معدن و تجارت.
❊ کمیته امداد امام خمینی رحمه‌الله‌علیه .
❊ شبکه روستایی ایران.

۴. افراد مطلع

گروه‌های جهادی، فعالین فرهنگی و سایر نهادها و افرادی که سابقه حضور و فعالیت در این منطقه را داشته‌اند می‌توانند به‌عنوان یک مرجع مطلع محسوب شوند.

مؤلفه‌های انتخاب مکان اجرای اردو

انتخاب منطقه هدف باید بر اساس معیارهای دقیق و منطقی صورت گیرد تا اردو به بهترین شکل ممکن اجرا شود. مهم‌ترین مؤلفه‌ها عبارت‌اند از:
❊ امنیت منطقه: تضمین امنیت جانی و مالی جهادگران و مردم منطقه.
❊ محرومیت و تناسب با توان گروه: انتخاب منطقه‌ای که متناسب با توانایی‌های گروه باشد.

- ضرورت حضور: نیاز واقعی منطقه به حضور گروه‌های جهادی.
- آمادگی فرهنگی مردم: پذیرش گروه جهادی توسط مردم محلی.
- امکان پشتیبانی و تأمین امکانات: دسترسی به امکانات اولیه مانند آب، برق و تغذیه.
- توان گروه و تطابق با نیازهای منطقه: انطباق توانمندی‌های گروه با نیازهای منطقه.
- عدم تکرار فعالیت: انتخاب منطقه‌ای که کمتر موردتوجه گروه‌های دیگر قرار گرفته است.
- فاصله منطقی تا مبدأ: کاهش هزینه‌ها و امکان پیگیری مستمر مشکلات.
- نیاز فرهنگی و اعتقادی: اولویت‌دادن به مناطق دارای فقر فرهنگی یا در معرض تهدیدهای اعتقادی.
- تمرکز جمعیتی و مرکزیت: دسترسی آسان به روستاهای اطراف و جمعیت قابل‌توجه.
- امکان حضور بلندمدت: قابلیت ادامه‌دار بودن فعالیت‌ها در منطقه.

برخی مناطق ممکن است نیاز شدیدی به کمک داشته باشند؛ اما به دلیل شرایط سخت (مانند جاده‌های صعب‌العبور و کمبود آب و برق) امکان برگزاری اردو وجود نداشته باشد. همچنین، حضور گروه‌های بزرگ ممکن است فشار مضاعفی بر منابع محدود منطقه وارد کند؛ بنابراین، ارزیابی واقع‌بینانه هزینه‌ها و منافع حضور در منطقه ضروری است.

دررابطه‌با تناسب فعالیت گروه با منطقه باید یادآور شد که گروه‌های جهادی باید منطقه‌ای را انتخاب کنند که با توانمندی‌های آنان همخوانی داشته باشد. به‌عنوان‌مثال، یک گروه دانشجویی با توان آموزشی بالا، باید منطقه‌ای با جمعیت زیاد دانش‌آموزان نیازمند را انتخاب کند. همچنین، تمرکز فعالیت‌ها در یک یا دو منطقه، باعث افزایش بهره‌وری، شناخت بهتر مردم و مسئولین، و پشتیبانی مؤثرتر می‌شود. حضور مستمر و بلندمدت، برکات فراوانی دارد و از اتلاف وقت و انرژی جلوگیری می‌کند.

مدت و زمان برگزاری اردو

- اردوهای جهادی در تمام سال قابل‌اجرا هستند؛ اما بهتر است زمانی انتخاب شود که بیشترین بازدهی را داشته باشد.
- توجه به مهاجرت فصلی اهالی منطقه ضروری است؛ مثلاً زمانی که مردان برای کار مهاجرت می‌کنند یا دانش‌آموزان در مدارس شبانه‌روزی حضور دارند.
- محاسبه دقیق زمان رفت‌وآمد برای جلوگیری از مشکلات امنیتی، امدادرسانی در مناطق صعب‌العبور و حرکت در شب اهمیت دارد.
- مدت‌زمان اردو باید منطقی باشد (معمولاً ۱۰ تا ۱۵ روز). زمان‌بندی بیش از حد باعث خستگی و زمان کوتاه باعث ناتمام‌ماندن فعالیت‌ها می‌شود.
- توجه به ایام خاص (نوروز، تابستان، ماه رمضان، محرم) و مناسبت‌های محلی برای هماهنگی بهتر ضروری است.

پس از شناسایی، مسئولین گروه باید با بررسی اطلاعات به‌دست‌آمده، تصمیم نهایی را درباره تناسب منطقه با اهداف گروه اتخاذ کنند. پس از آن، نوبت به شناسایی تکمیلی می‌رسد که در این مرحله، تکمیل‌کننده شناسایی

اولیه است و شامل برآورد نیازها، هماهنگی نهایی با مسئولین محلی و رفع نواقص اطلاعاتی پیشین می‌شود.

ملاحظات شناسایی و انتخاب پروژه

- شناسایی منطقه حداقل ۲ تا ۳ ماه قبل از اردو انجام شود تا فرآیند برنامه‌ریزی به‌طور کامل صورت گیرد.
- پروژه‌ها باید مبتنی بر نیاز واقعی و درخواست مردم باشد تا پس از اتمام، از آن نگه‌داری کنند. اگر مردم نیازی را درک نکنند، حتی بهترین پروژه‌ها بلااستفاده می‌ماند.
- پروژه‌هایی با نفع عمومی انتخاب شود تا بیشترین بهره‌وری را برای جامعه محلی داشته باشد.
- از ایجاد توقعات بی‌حد یا وعده‌های خارج از توان گروه خودداری شود. هرگز وانمود نشود که گروه نماینده دولت یا نهادهای رسمی است.

❊ در انتخاب پروژه و مکان اردو، تحت‌تأثیر مسئولان محلی قرار نگیرید و مستقلانه تمام منطقه را بررسی کنید تا از کانالیزه‌شدن به‌سمت منافع خاص جلوگیری شود.

❊ اگر به زبان محلی منطقه مسلط نیستید، از مترجم یا راهنمای بومی استفاده کنید تا در شناسایی و اجرا دچار سوءتفاهم نشوید.

❊ جلسه پشتیبانی رسمی با حضور مسئولان محلی (شهرستان/استان) تشکیل و صورت‌جلسه مصوب تهیه شود تا نقش هر نهاد به‌طور مشخص تعیین گردد.

❊ همواره احتمال بدقولی برخی مسئولان را در نظر بگیرید و برنامه‌ای جایگزین داشته باشید.

❊ از حضور گروه‌های جهادی قبلی در منطقه اطلاعات کسب کنید تا از موازی‌کاری پرهیز و از تجربیات آنان بهره بگیرید.

توجه: حتی در صورت مشاهده عملکرد ضعیف گروه‌های دیگر، حرمت جهاد و جهادگران را حفظ کنید؛ زیرا همه جهادگران اعضای یک پیکرند و تخریب آنان، اعتماد عمومی را سلب می‌کند.

برنامه‌ریزی و تقسیم وظایف

برنامه‌ریزی به‌معنای اندیشیدن و تنظیم پیشاپیش امور، پیش از وقوع رویدادهاست تا در عرصه‌های عمرانی، فرهنگی، بهداشتی و... به نتایج مطلوب دست یابیم. با برنامه‌ریزی دقیق می‌توانیم اشتباهات گذشته را جبران و نسبت به آینده هوشیارتر عمل کنیم. برای تحقق این امر، لازم است با تقسیم کار و تدوین برنامه‌های بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت برای اردو و منطقه، گام‌به‌گام پیش رویم تا اردویی موفق و اثرگذار داشته باشیم.

اقدامات کلیدی:

- تدوین سند توسعه محرومیت‌زدایی برای منطقه در صورت توانایی.

- مشخص‌کردن عرصه‌های فعالیت (عمرانی، فرهنگی، بهداشتی) با درنظرگرفتن ملاحظات خاص هر حوزه.
- انتخاب مسئولان کمیته‌ها و عرصه‌ها و توجیه کامل آنان درباره وظایف و اهداف.
- استفاده از مشاوران و متخصصان در صورت نیاز برای افزایش کیفیت برنامه‌ریزی.
- برگزاری جلسات منظم مسئولان برای هماهنگی، هم‌افزایی و بررسی چالش‌ها.
- تعیین روش مدیریت گروه و تفویض اختیارات به‌صورت شفاف تا از بروز اختلافات جلوگیری شود.
- پرهیز از بیان مسائل حاشیه‌ساز در جمع عمومی گروه تا جو اردو حفظ شود.
- انتخاب نام مناسب برای اردو و پروژه‌ها (مانند استفاده از نام شهدای منطقه) برای ایجاد انگیزه و هویت‌بخشی.

نکات مهم:

- تقسیم وظایف باید به‌گونه‌ای باشد که هر فرد مسئولیت‌های خود را به طور دقیق بداند.
- از ایجاد موازی‌کاری جلوگیری شود و همه امور در چارچوب برنامه‌ریزی پیش برود.
- برنامه‌ریزی باید انعطاف‌پذیر باشد تا در صورت بروز مشکلات غیرمنتظره، امکان اقتباس وجود داشته باشد.

تبلیغات و اطلاع‌رسانی

شیوه و زمان اطلاع‌رسانی از نکات مهم و حساس است که باید با دقت فراوان برنامه‌ریزی شود تا علاوه بر به‌موقع بودن، زیبا و اثرگذار نیز باشد. در این راستا، از روش‌های نوین و غیرحضوری استفاده کنید و به گستره و دامنه تبلیغات توجه داشته باشید.

ابزارهای تبلیغات:

- تبلیغات چهره‌به‌چهره.
- برپایی نمایشگاه جهادی.
- انتشار خاطرات اردوهای قبلی.
- انتشار نشریه.
- ارسال پیامک و ایمیل.
- بهره‌گیری از سایت، وبلاگ و شبکه‌های اجتماعی.
- طراحی پوستر، بنر و تراکت.
- استفاده از عکس، کارت و فیلم.
- برپایی بازارچه خیریه و فروش محصولات روستایی.

نکات کلیدی:

- اطلاع‌رسانی را به تأخیر نیندازید و با برنامه‌ریزی مناسب انجام دهید.
- زمان اطلاع‌رسانی نسبی است و می‌توان آن را در مراحل مختلف برنامه‌ریزی انجام داد.

* از سیاه‌نمایی شرایط مناطق محروم خودداری کنید تا هم کرامت مردم منطقه حفظ شود و هم اعتماد به نظام و مسئولین خدشه‌دار نشود.
* محتوای اطلاع‌رسانی باید متناسب با مرحله اجرا باشد:
* پیش از ثبت‌نام: بازه زمانی ثبت‌نام، اطلاعات کلی هجرت.
* زمان ثبت‌نام: مدت اردو، اهداف مرتبط.
* پس از ثبت‌نام: زمان و مکان تجمع، دفترچه راهنمای اردو.
* قبل از حرکت: برگزاری جلسه توجیهی برای شرکت‌کنندگان.

ثبت‌نام و گزینش

در فرآیند گزینش، تعادل بین فرصت‌دهی به افراد تازه‌کار و جذب نیروهای متخصص ضروری است. دیدگاه‌های مختلفی در این زمینه وجود دارد:
* اردوی جهادی می‌تواند زمینه‌ساز تحول درونی افرادی باشد که حتی ظاهراً با ارزش‌های اسلامی فاصله دارند؛ بنابراین، درب اردو را به روی آنان نبندید؛ اما با ملاحظات و درصد کنترل‌شده این کار را انجام دهید.

❊ ملاک اصلی گزینش، تجربه و توانمندی افراد است. انتخاب نیروی نامتناسب با نیاز، اثرات مخربی برای گروه و مردم منطقه دارد.

❊ تنها افرادی که هنجارشکنی آشکار دارند، حذف شوند.

❊ نیروها را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد:

۱. اعضای فعال و متعهد (پایه اصلی گروه)

۲. افراد دارای تخصص (دعوت موردی برای مشارکت در بخش‌های خاص)

۳. افراد علاقه‌مند فاقد تجربه (حضور کوتاه‌مدت برای آشنایی و انگیزه‌بخشی)

نکات کلیدی در ثبت نام و گزینش:

❊ تعادل بین حجم کار و تعداد نیروها را حفظ کنید تا هم از کمبود نیرو جلوگیری شود و هم از اسراف منابع.

❊ توانمندی‌ها و استعدادهای داوطلبان را به‌دقت شناسایی و ثبت کنید.

❊ فرآیند گزینش باید هنرمندانه و محترمانه باشد تا از سرخوردگی داوطلبان جلوگیری شود.

❊ از اطلاعات داوطلبان لیست کاملی تهیه کنید (سن، تحصیلات، تخصص، گروه خونی، بیماری‌های خاص، تماس‌های ضروری و...).

❊ در زمان ثبت‌نام، نکات ضروری (همراه‌داشتن دفترچه بیمه، داروهای خاص، لباس مناسب و...) را کتبی و شفاهی یادآوری کنید.

❊ از حضور قطعی افراد در اردو اطمینان حاصل کنید تا برنامه‌ریزی با مشکل مواجه نشود.

❊ برگزاری یک جلسه توجیهی برای ثبت‌نام‌شدگان جهت انتقال نکات ضروری و ایجاد انگیزه.

❊ استفاده از فضای مجازی برای تسهیل ثبت‌نام، اطلاع‌رسانی و جذب مخاطب بیشتر.

تذکر مهم: گزینش باید به‌گونه‌ای باشد که هم کرامت افراد حفظ شود و هم کارایی گروه تضمین گردد. عدم تعادل در گزینش می‌تواند به شکست پروژه‌ها و آسیب به مردم منطقه منجر شود.

هماهنگی‌های اداری

پیش از حرکت، هماهنگی‌های لازم با مسئولین ذی‌ربط در مبدأ و مقصد انجام شود. مکاتبات با دستگاه‌های پشتیبان، نهادهای حامی و نیروی انتظامی باید به‌طور دقیق و از پیش صورت گیرد. باید ترتیبی داده شود تا مسئولین استان مبدأ از اردو بازدید کنند تا با روحیات جهادی گروه آشنا شده و در آینده پشتیبانی بهتری ارائه دهند. همچنین در دعوت از مسئولین دقت شود تا افرادی با نگرش تبلیغاتی و غیرمؤثر انتخاب نشوند؛ زیرا حضور آنان ممکن است موجب دلخوری یا تنش در بین شرکت‌کنندگان شود.

پیش‌قراولی

- باتوجه‌به حجم فعالیت، تعداد شرکت‌کنندگان و وضعیت منطقه، تیمی از مسئولان مجرب به‌عنوان تیم پیشرو به منطقه اعزام شوند.
- وظایف تیم پیشرو:
  - انجام هماهنگی‌های لازم با مسئولین و مردم منطقه.

ـ تأمین نیازهای اولیه اردو (امنیت، خودرو، مصالح، اسکان، مواد غذایی و...).

ـ زمینه‌سازی برای حضور بی‌دغدغه گروه اصلی.

❊ انتخاب اعضای تیم پیشرو باید با دقت صورت گیرد و شامل باتجربه‌ترین و متعهدترین افراد باشد.

❊ برای این تیم مسئولی تعیین شود تا در مواقع نیاز تصمیم‌گیری لازم انجام گردد.

❊ ارتباط مستمر با تیم پیشرو حفظ شود تا تمامی امور به‌طور هماهنگ پیش رود.

تذکر: وظیفه تیم پیشرو بسیار حساس است و تأثیر مستقیم بر موفقیت‌های اردو دارد؛ بنابراین باید از افراد قابل‌اعتماد و توانمند استفاده شود.

نکات پیش از حرکت

- از بیمه بودن تمامی شرکت‌کنندگان اطمینان حاصل کنید و از همراه‌بردن افراد بدون بیمه خودداری نمایید.
- تمامی شرکت‌کنندگان را به‌طور کامل نسبت به شرایط اردو، منطقه هدف، نقشه منطقه و حساسیت‌های احتمالی توجیه کنید (به‌ویژه افرادی که برای اولین‌بار در اردو شرکت می‌کنند).
- زمان حرکت را به‌دقت محاسبه کنید تا در شب یا زمان‌های نامناسب به مناطق پرخطر نرسید.
- از عجله پرهیز کنید و با خون‌سردی و دقت، نکات مهم را مرور نمایید.
- یک یا چند نفر از گروه را در نقطه مبدأ باقی بگذارید تا امور باقی‌مانده را انجام دهند و در صورت نیاز، وسایل جامانده را انتقال دهند.
- با توجیه و آموزش مناسب، روحیه جهادی را از ابتدا تا انتهای اردو حفظ کنید.
- در صورت نیاز، دوره‌های آموزشی متناسب با نیازهای گروه قبل یا حین اردو برگزار نمایید.

❊ کروکی مسیرهای ارتباطی و اطلاعات مربوط به زمان و مکان اردو را به‌صورت مکتوب در اختیار کادر اردو قرار دهید.

❊ حرکت از مکان‌های مقدس (مانند امامزادگان و مساجد) باعث ایجاد انگیزه بیشتر می‌شود.

❊ در منطقه مبدأ با فضاسازی معنوی (مانند قربانی‌کردن، مراسم بدرقه، استفاده از ظرفیت روحانیون، بزرگان، خانواده شهدا و جانبازان) جو مناسب ایجاد کنید و مردم را نسبت به حضور و مشارکت ترغیب نمایید.

❊ از ظرفیت مساجد، هیأت‌ها و سایر محل‌های تجمع مردم متدین بهره بگیرید.

فصل هفتم:

نکات و اقدامات حین اردو

مراسم افتتاحیه

برگزاری مراسم افتتاحیه با حضور مسئولین محلی، مردم و جهادگران موجب ایجاد انگیزه و رسمیت‌بخشی به اردو می‌شود. این مراتب فواید دیگری نیز دارد از جمله:

- ایجاد هم‌دلی و هم‌افزایی بیشتر.
- معرفی گروه، اهداف و نوع فعالیت‌ها به اهالی.
- بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود در منطقه.

نکته: مراسم باید سبک، متنوع، کوتاه و بدون تشریفات اضافه باشد و از شعائر جهادی و بومی استفاده شود.

جلسه توجیهی و معارفه

در ابتدای اردو، جلسه‌ای با حضور تمامی مسئولین و شرکت‌کنندگان برگزار شود تا هم وظایف مسئولین و نکات ضروری اردو تبیین گردد و هم شرکت‌کنندگان خود را معرفی کرده و با یک‌دیگر آشنا شوند.

جلسه میانه اردو

در اواسط اردو، جلسه‌ای با حضور همه برگزار شود تا از یک‌سو، از نقطه‌نظرات شرکت‌کنندگان برای اصلاح روند اردو استفاده شود و از سوی دیگر، توضیحات یا تذکرات لازم توسط مسئولین به‌صورت عمومی ارائه گردد.

جلسه پایانی

در پایان اردو، جلسه‌ای تشکیل شود تا جمع‌بندی فعالیت‌های صورت‌گرفته اعلام شود و همچنین، از نظرات شرکت‌کنندگان برای برنامه‌ریزی اردوهای آتی استفاده گردد.

مراسم اختتامیه

در مراسمی با حضور مسئولین و اهالی:

- پروژه‌های انجام‌شده افتتاح و پایان اردو اعلام گردد.
- از زحمات دست‌اندرکاران تشکر شود.

❊ گزارش فعالیت‌ها، مشکلات منطقه و پژوهش‌های انجام‌شده ارائه گردد.

نکته: اختتامیه منظم و موفق، موجب دلگرمی اهالی و جهادگران و خلق خاطره‌ای فراموش‌نشدنی از دوره‌ای پویا و اثرگذار خواهد شد.

جلب مشارکت اهالی و مسئولین منطقه

جلب مشارکت اهالی و مسئولین محلی از ارکان موفقیت و ماندگاری فعالیت‌های جهادی است. این مشارکت موجب می‌شود مردم و مسئولین، پروژه‌ها را از خود بدانند و پس از ترک گروه، کار رها نشود. همچنین، از نگاه طلب‌کارانه به گروه جلوگیری می‌کند. راهکارهای کلیدی برای جلب مشارکت عبارت‌اند از:

❊ زمینه‌سازی توسط تیم پیش‌قراول (به‌ویژه همراهی یک روحانی با این تیم برای اعتمادسازی و گفت‌وگو با مردم).

❊ استفاده از ظرفیت روحانی گروه برای جلب‌اعتماد معتمدین و افراد صاحب‌نفوذ.

- نصب بنر و پلاکارد در روستا برای اطلاع‌رسانی و معرفی گروه.
- ارسال دعوت‌نامه به اهالی برای مشارکت در برنامه‌ها.
- اعلام برنامه‌ها از طریق بلندگوی مسجد روستا.
- استفاده از دانشجویان بومی منطقه به‌عنوان رابط بین گروه و مردم.
- سرزدن به خانه‌های اهالی و تأمین نیازهای اولیه نیازمندان.
- برگزاری نماز جماعت، مجالس مذهبی، یادواره شهدا و برنامه‌های ورزشی برای ایجاد پیوند معنوی.
- بهره‌گیری از امام‌جماعت منطقه برای معرفی گروه به مردم و مسئولین.
- برگزاری جلسات توجیهی و ارائه گزارش فعالیت‌ها به‌صورت شفاف.
- ارائه دقیق اهداف و برنامه‌های گروه با رعایت ادب و احترام در برخورد با مسئولین.
- دعوت از مسئولین در برخی برنامه‌ها و جلسات اردو.

نکات کلیدی:

- اعتمادسازی و مشارکت، پس از ورود گروه و در عمل محقق می‌شود. عملکرد خوب گروه، اعتماد مردم و مسئولین را جلب می‌کند.
- حضور مستمر و چندساله در منطقه و تداوم فعالیت‌های فرهنگی پس از اردو، تأثیر بسزایی در مشارکت پایدار دارد.
- مشارکت مردم و مسئولین، ماندگاری و اثرگذاری پروژه‌ها را افزایش داده و حس دل‌سوزی و مسئولیت‌پذیری را در آنان تقویت می‌کند.

مدیریت بحران

هر مسئول اردو ممکن است با مشکلات و بحران‌هایی مواجه شود. در این شرایط:

- خون‌سردی خود را حفظ کنید و همیشه آماده هر پیشامدی باشید.
- توکل به خدا و توسل به اهل‌بیت علیهم‌السلام را اولین راهکار بدانید.
- از افراد باتجربه (جهادگران یا اهالی) مشورت بگیرید.

- مسئولین محلی را در جریان مشکلات قرار دهید.
- مشکلات را پیش‌بینی و برای آن‌ها برنامه‌ریزی کنید.
- به‌موقع اقدام کنید؛ تعلل و انفعال وضعیت را بدتر می‌کند.

بایدها و نبایدهای حین اردو

- شور و نشاط را حفظ کنید؛ امّا از افراط‌وتفریط بپرهیزید.
- از افراد باانگیزه استفاده کنید تا روحیه جهادی تقویت شود.
- حضور مسئولین پایگاه و حوزه در اردو باعث هم‌دلی و پیشرفت کار می‌شود.
- در نیمه دوم اردو، برای تقویت روحیه افراد برنامه‌ریزی کنید.
- فعالیت‌های روزانه را در فرم‌های گزارش ثبت کنید.
- در مناطق حساس (امنیتی، قومیتی، مذهبی) با دقت عمل کنید و بدون اطلاعات کافی اقدام نکنید.
- مسئولیت هر فرد را به‌طور مشخص تعریف کنید تا از تداخل کار جلوگیری شود.

- شرکت‌کنندگان را بر اساس سابقه، استعداد و علاقه سازماندهی کنید.
- برای حراست فیزیکی، وسایل لازم را تهیه و هماهنگی‌های لازم را از قبل انجام دهید؛ اما جو امنیتی ایجاد نکنید.
- هر شب یا هر دو شب یک‌بار با کادر اردو جلسه برگزار کنید.
- حدود و قوانین اردو (مانند ممنوعیت استعمال دخانیات، رعایت حجاب، پرهیز از درگیری با اهالی) را مشخص و با متخلفان برخورد کنید.
- سعی کنید پروژه‌ها را به پایان برسانید؛ ولی برای این کار سایر امور اردو را فدا نکنید. پروژه‌ها می‌توانند مرحله‌ای انجام شوند.
- به فرهنگ منطقه احترام بگذارید. برخی رفتارها در شهرها عرف است؛ ولی در مناطق محروم ممکن است ناهنجار تلقی شود.
- کرامت انسانی اهالی را حفظ کنید و برخوردی تحقیرآمیز نداشته باشید.
- در برخورد با خطاهای افراد، ابتدا تذکر غیرمستقیم بدهید و از تنبیه در جمع خودداری کنید.
- اردوی جهادی را فرصتی برای کسب تجربه و پرورش نیروها بدانید.

❊ فهرست افراد حاضر را روزانه به‌روز کنید تا در تقسیم‌کار و تدارکات مشکلی پیش نیاید.

عرصه‌های فعالیتی در اردوهای جهادی

هر گروه باتوجه‌به توان تخصصی، نیروی انسانی و نیاز مناطق محروم، عرصه‌هایی را برای فعالیت انتخاب می‌کند. این انتخاب نسبی و اختیاری است و می‌توان عرصه‌ها را حذف، اضافه یا ترکیب کرد. برای مثال، اگر منطقه‌ای نیاز به دامپزشکی یا کشاورزی نداشت، می‌توان این عرصه‌ها را حذف نمود. همچنین، فعالیت‌ها می‌توانند چندمنظوره باشند؛ مثلاً در کنار کار عمرانی، فعالیت فرهنگی نیز انجام شود.

۱. عرصه فرهنگی (مهم‌ترین عرصه)

این عرصه به دو بخش فرهنگی خارجی (مردم منطقه) و فرهنگی داخلی (جهادگران) تقسیم می‌شود.

الف) فرهنگی خارجی (برای مردم منطقه):

- برگزاری کلاس‌های تلاوت و روخوانی قرآن.
- کلاس‌های فرهنگی با موضوعات موردنیاز منطقه.
- برگزاری نماز جماعت.
- مراسم دعا، زیارت، مدیحه‌سرایی و نوحه‌خوانی.
- حلقه‌های معرفت با حضور متخصصان.
- دیدار با خانواده‌های شهدا، ایثارگران و محرومان.
- غبارروبی اماکن مذهبی.
- مسابقات کتاب‌خوانی و پرسش‌وپاسخ.
- اکران فیلم‌ها و مستندهای ارزشی.
- تهیه و توزیع ارزاق (با حفظ کرامت مردم).
- تجهیز کتاب‌خانه‌ها، مساجد و دارالقرآن‌ها.
- فضاسازی فرهنگی (نصب پرچم، تصاویر شهدا، پخش موسیقی مذهبی).
- برگزاری نمایشگاه در مناسبت‌های خاص.

ب) فرهنگی داخلی (برای جهادگران):

- برگزاری نماز جماعت و مراسم توسل.
- برنامه‌های ورزشی.
- جلسات شبانه برای بحث و گفت‌وگو.
- فضاسازی داخلی محل اسکان.
- انتشار نشریه داخلی.
- تهیه ره‌توشه سفر (کتاب، جزوه و...).
- کتاب‌خانه سیار.
- پخش فیلم و تحلیل آن.
- اردوهای زیارتی و تفریحی.

نکات کلیدی:

- مروجان فرهنگی باید الگوی عملی باشند (هم برای مردم و هم برای جهادگران).
- تأثیرگذاری فرهنگی نیازمند زمان است و انتظار نتایج سریع نباید داشت.

❊ برنامه‌های فرهنگی باید متنوع، جذاب و مستمر باشد.
❊ از تحمیل دیدگاه‌ها پرهیز شود و به فرهنگ بومی احترام گذاشته شود.

۲. عرصه عمرانی

فعالیت عمرانی به‌عنوان خروجی ملموس و تابلوی اردو، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. قوت و ضعف این عرصه مستقیماً بر نتیجه اردو تأثیر می‌گذارد.
نکات کلیدی در عرصه عمرانی:
❊ از انتخاب پروژه‌های خارج از توان گروه خودداری کنید و پروژه‌ها را نه بیش‌ازحد بزرگ و نه بسیار کوچک در نظر بگیرید.
❊ پروژه‌هایی انتخاب شوند که موردنیاز اهالی باشند تا همراهی و مشارکت آنان را جلب کند.
❊ مصالح، مواد و ابزارآلات موردنیاز را از قبل پیش‌بینی و تأمین کنید تا در حین اردو با مشکل مواجه نشوید.
❊ در صورت حضور مستمر در منطقه، می‌توان پروژه‌های بزرگ و مرحله‌ای (تکمیل در چند اردو) تعریف کرد.

❊ برای کاهش هزینه‌ها، می‌توان با کارگاه‌ها و تولیدکنندگان مرتبط مذاکره و بخشی از مصالح را به‌صورت غیرنقدی تأمین نمود.

نمونه پروژه‌های عمرانی:

❊ ترمیم و ساخت مسجد، حسینیه، خانه عالم، خانه بهداشت، مدرسه، کتاب‌خانه و کارگاه اشتغال‌زایی.

❊ حل مشکل آب شرب و غیرشرب (آب‌رسانی، حفر چاه، ساخت سد و آب‌بند، تغییر سیستم آب‌رسانی، لای‌روبی استخرها).

❊ ساخت انبار علوفه، غسال‌خانه، خانه مددجو و سایر امکانات موردنیاز منطقه.

۳. عرصه علمی ـ آموزشی

این عرصه با هدف ارتقای سطح علمی مخاطبان (عمدتاً دانش‌آموزان) در مناطق محروم طراحی می‌شود. نکات کلیدی در عرصه علمی‌آموزشی:

- مسئول این عرصه باید با هماهنگی با دیگر عرصه‌ها، از موازی‌کاری جلوگیری و تمرکز بر آموزش‌های تخصصی را تضمین کند.
- نیازسنجی دقیق آموزشی بر اساس اولویت‌های منطقه انجام شود و از ارائه آموزش‌های بی‌فایده یا غیرضروری پرهیز گردد.
- تقویم و برنامه آموزشی متناسب با شرایط اردو و منطقه تهیه شود.
- از به‌روزترین و کاربردی‌ترین روش‌های آموزشی استفاده شود و محتوای آموزش‌ها با فرهنگ بومی سازگاری داشته باشد.

نمونه فعالیت‌های علمی-آموزشی:

- برگزاری کلاس‌های تقویتی برای دانش‌آموزان.
- کارگاه‌های مهارت‌آموزی (کامپیوتر، صنایع‌دستی، کشاورزی پیشرفته).
- آموزش‌های بهداشتی و محیط زیستی.
- مشاوره تحصیلی و هدایت آموزشی.
- تأمین و تجهیز کتاب‌خانه‌های محلی.

این عرصه‌ها با هماهنگی و برنامه‌ریزی دقیق، می‌توانند تأثیر پایداری در منطقه داشته باشند.

۴. عرصه پژوهشی

باتوجه‌به استقبال اخیر گروه‌های جهادی از عرصه پژوهشی و لزوم توسعه این حوزه، به‌ویژه برای گروه‌های دانشجویی، ورود به این عرصه از اهمیت بالایی برخوردار است. رشد کمّی و کیفی گروه‌های جهادی در سال‌های گذشته، مسئولیت‌های جدیدی را برای آنان ایجاد کرده است؛ از جمله بهره‌گیری از توان علمی دانشگاهیان و متخصصان برای حل مشکلات مناطق محروم. بدون توجه به این امر، ممکن است گروه‌های جهادی به‌تدریج جایگاه خود را در مناطق محروم و حتی دانشگاه از دست بدهند.

اهداف ورود به عرصه پژوهشی:

الف) اهداف ملی:

❊ پیوند دانشگاه با جامعه: ایجاد ارتباط بین قشر دانشگاهی و اقشار کم‌برخوردار.

❊ کاهش مهاجرت فارغ‌التحصیلان: با لمس مشکلات از نزدیک و احساس مسئولیت برای رفع آن‌ها.

❊ استفاده از ظرفیت مراکز علمی: بهره‌گیری از توان پژوهشگاه‌ها و دانشگاه‌ها برای حل مسائل محرومیت.

❊ کمک به دولت: ارائه راه‌حل‌های علمی و عملی برای رفع مشکلات مناطق محروم.

❊ تقویت روحیه مطالبه‌گری: ترویج مطالبه‌گری منصفانه و آگاهانه میان جهادگران و دانشجویان.

ب) اهداف تشکیلاتی:

❊ گسترش دامنه فعالیت: جذب دانشجویان مقاطع ارشد و دکتری به‌جای تمرکز صرف بر دانشجویان کارشناسی.

❊ ارتباط مستمر با فضای علمی: ایجاد پیوند بین گروه‌های جهادی و محیط دانشگاه.

❊ تقویت وجهه گروه‌ها: ارتقای جایگاه گروه‌های جهادی نزد دانشگاهیان، مسئولان و مردم مناطق محروم.

❊ بومی‌سازی حرکات جهادی: تبدیل فعالیت‌های مقطعی به حرکتی مستمر که تنها محدود به سفرهای جهادی نیست.

❊ تدوین برنامه جامع محرومیت‌زدایی: تهیه نقشه راه برای تمامی کارگروه‌ها بر اساس پژوهش میدانی.

نمونه فعالیت‌های پژوهشی:

❊ نیازسنجی علمی: شناسایی دقیق مشکلات منطقه با استفاده از روش‌های پژوهشی.

❊ تدوین بانک اطلاعاتی: جمع‌آوری داده‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی منطقه.

❊ ارائه راه‌حل‌های عملی: تبدیل یافته‌های پژوهشی به پروژه‌های قابل اجرا.

* هم‌کاری با نهادهای علمی: استفاده از ظرفیت دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها برای اعتبار علمی پروژه‌ها.
* پایش و ارزیابی: اندازه‌گیری تأثیر فعالیت‌ها و ارائه گزارش‌های دوره‌ای.

۵. عرصه بهداشت و درمان

این عرصه به دو بخش کلی تقسیم می‌شود:
الف) آموزش امور بهداشتی به اهالی (مهم‌تر و تأثیرگذارتر در بلندمدت).
ب) درمان بیماری‌های اهالی (جذاب‌تر و پرمخاطب‌تر).

نکات کلیدی:

* در صورت عدم وجود متخصص در گروه، با سازمان‌ها، دانشگاه‌ها یا افراد متخصص هماهنگی شود تا در اردو حضور یابند.
* می‌توان هزینه یک یا چند پزشک بومی منطقه یا استان را تقبل کرد تا به‌صورت رایگان اهالی را معاینه کنند.

وظایف کارگروه بهداشت و درمان:

- تهیه فهرست جامعی از نیازهای بهداشتی‌ـدرمانی منطقه.
- برنامه‌ریزی برای استقرار واحدهای پزشکی در محل‌های مناسب.
- نیازسنجی اقلام دارویی و هدایای بهداشتی (مانند مسواک، خمیردندان).
- ارائه خدمات درمانی اولیه (معاینه، تجویز دارو، پانسمان).
- برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه بهداشت فردی و عمومی.
- توزیع بسته‌های بهداشتی میان خانواده‌های نیازمند.
- هم‌کاری با مراکز بهداشت محلی برای پیگیری موارد مزمن.

نمونه فعالیت‌ها:

- غربال‌گری سلامت (فشارخون، قند خون، بینایی‌سنجی).
- آموزش روش‌های پیشگیری از بیماری‌های واگیردار.
- کمک به بهبود سیستم دفع زباله و آب آشامیدنی منطقه.
- ارائه مشاوره تغذیه به مادران و کودکان.

۶. عرصه دام‌پروری و کشاورزی

باتوجه‌به وابستگی معیشت مردم مناطق محروم به دام‌پروری و کشاورزی و وجود روش‌های سنتیِ کم‌بازده، این عرصه فرصت مناسبی برای مداخلات مؤثر است. فعالیت در این حوزه نه‌تنها بهره‌وری اقتصادی را افزایش می‌دهد، بلکه از مهاجرت به شهرها و بیکاری جلوگیری می‌کند. گاهی یک طرح ساده کشاورزی یا دام‌پروری می‌تواند چهره یک منطقه را متحول کند.

اقدامات کلیدی:

- آموزش روش‌های نوین کشاورزی و دام‌پروری به اهالی.
- معرفی گونه‌های پربازده و مقاوم به شرایط محیطی.
- ارائه مشاوره علمی برای بهینه‌سازی تولید.
- ایجاد شبکه‌های توزیع برای فروش محصولات محلی.
- حمایت از ایجاد تعاونی‌های محلی برای تقویت اقتصاد منطقه.

۷. عرصه اشتغال‌زایی و کارآفرینی

اهتمام به اشتغال‌زایی و کارآفرینی باتوجه‌به شرایط و توانمندی‌های منطقه، باعث خودکفایی، رشد و استقلال می‌شود و نیاز به فعالیت‌های مکرر جهادی را کاهش می‌دهد.

هدف اصلی: ایجاد یا توسعه اشتغال مولد و پایدار با استفاده حداکثری از منابع محلی به‌منظور افزایش تولید ملی و نرخ اشتغال.

اهداف فرعی:

- ترویج فرهنگ کار و تلاش از طریق الگوسازی کارآفرینان موفق بومی.
- جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهر و تشویق به مهاجرت معکوس.
- کاهش معضلات اجتماعی ناشی از بیکاری در مناطق محروم.
- ترویج خودباوری و توسعه منطقه به دست خود اهالی.
- افزایش امید به زندگی در مناطق روستایی.

نمونه فعالیت‌ها:

- راه‌اندازی کارگاه‌های کوچک تولیدی (صنایع‌دستی، فرآوری محصولات کشاورزی).
- ارائه تسهیلات مالی خرد به کارآفرینان محلی.
- برگزاری دوره‌های مهارت‌آموزی متناسب با نیاز منطقه.
- ایجاد بازارچه‌های محلی برای فروش محصولات.
- ارتباط بین تولیدکنندگان محلی و بازارهای بزرگ‌تر.

۸. عرصه حفظ و نشر (روابط عمومی)

این عرصه به‌معنای ثبت، گردآوری، تنظیم و تدوین اطلاعات و فعالیت‌های گروه به‌صورت هدفمند است. در واقع، حفظ و نشر، سازوکاری برای ایجاد حافظه تاریخی گروه‌های جهادی و نشر حرکت مردمی و خودجوش آنان محسوب می‌شود.

اقدامات کلیدی:

- مستندسازی تمام مراحل اردو (پیش، حین و پس از اردو) حتی جلسات داخلی.
- آموزش تخصصی مستندسازی به چند نفر از اعضا تا مطالب با روحیه جهادی هماهنگ باشد.
- تبیین اهمیت مستندسازی برای اعضا تا از بروز شبهات و مشکلات آینده جلوگیری شود.

برکات حفظ و نشر:

- ثبت موفقیت‌ها و دستاوردهای گروه.
- امکان مرور رویدادهای گذشته و ارزیابی نقاط قوت و ضعف.
- تسهیل انتقال تجربیات به نسل‌های آینده.
- ثبت نظریه‌ها و ایده‌های نو.
- الگوبرداری برای رشد دیگر گروه‌های جهادی.

۹. عرصه جهاد اداری و مطالبه‌گری

این عرصه نقش حیاتی در بهبود شرایط منطقه و کمک به نظام دارد. مسئولان اردو باید با نحوه صحیح مطالبه‌گری و جهاد اداری آشنا باشند.

نکات کلیدی:

- شناسایی مشکلات اداری منطقه و تلاش برای حل آن‌ها با هم‌کاری مسئولان محلی.
- انتخاب تیم ویژه برای پیگیری امور اداری در سطح استان یا پایتخت در صورت نیاز.
- برخورد محترمانه و اسلامی با مسئولان محلی حتی در صورت کم‌کاری آنان.
- داشتن انتظارات واقع‌بینانه از مسئولان محلی که خود در شرایط سخت زندگی می‌کنند.
- پیروی از سلوک ائمه اطهار علیهم‌السلام در برخورد با افراد: آهسته، خون‌سرد و با ادب.
- عدم انتظار تغییر یک‌شبه و اعتقاد به اصلاح‌پذیری تدریجی انسان‌ها.

نمونه فعالیت‌ها:

- تشکیل پرونده اداری برای هر مشکل و پیگیری مستمر آن.
- استفاده از قانون و مقررات برای پیشبرد مطالبات به‌صورت منطقی.
- تقدیر از مسئولان هم‌کار برای ایجاد انگیزه بیشتر در آنان.

فصل هشتم:

بخش ستادی اردو

مسئول اردو

رئیس ستاد و هماهنگ‌کننده اصلی صف و ستاد است. وظایف او شامل:

- نظارت و هماهنگی بر تمامی ارکان اردو.
- تعیین افراد برای تصدی مسئولیت‌ها و تقسیم وظایف.
- مرجع مشورت و تصمیم‌گیری نهایی.
- رایزنی با مسئولین ملی، منطقه‌ای و استانی برای تقویت کارآمدی فعالیت‌ها.
- پاسخ‌گویی و ارائه گزارش به مسئولین و حامیان گروه.
- کادرسازی و انتقال تجربیات.

جانشین اردو (معاون اول)

فرد دوم اردو است و تمام یا بخشی از وظایف مسئول اردو را در زمان حضور یا غیاب او (طبق توافق قبلی) بر عهده دارد. مسئولیت‌های او بر اساس نظر مسئول اردو، مسئولین گروه یا اساس‌نامه تعیین می‌شود.

مدیر داخلی اردو

پیـگیری و هماهنگی امور داخلی اردو (مربوط به جهادگران و شرکت‌کنندگان) را بـر عهده دارد. طبق توافق با مسئول اردو، بخشی یا تمام مدیریت داخلی را عهده‌دار می‌شود. گاهی جانشین اردو این وظیفه را نیز انجام می‌دهد.

امور مالی

مهم‌ترین وظایف مسئول مالی:

- برنامه‌ریزی برای مدیریت دقیق منابع و تأمین بودجه از منابع سالم.
- ثبت و ضبط اسناد مالی و تسویه‌حساب نهایی.
- گزارش روزانه هزینه‌ها به مسئول گروه و جلوگیری از اسراف.
- اختصاص بخشی از اعتبارات به موارد اضطراری خارج از برنامه‌ریزی اصلی.

تذکر مهم: حرکت جهادی یک امر خیر با نیت الهی است و باید از هرگونه شبهه مالی یا روش غیراخلاقی جلوگیری شود تا ارزش عمل جهادگران خدشه‌دار نشود.

منابع جمع‌آوری حمایت‌های مالی و غیرمالی

تأمین مالی اردوهای جهادی می‌تواند از منابع متعددی انجام شود. در ادامه به مهم‌ترین این منابع اشاره می‌شود:

۱. بسیج (سازندگی، اقشار، دانشجویی و...)

- گروه‌های جهادی می‌توانند برای دریافت کمک‌های نقدی و غیرنقدی به بسیج سازندگی استان مبدأ و مقصد مراجعه کنند.
- گروه‌های دانشجویی از سازمان بسیج دانشجویی و گروه‌های غیردانشجویی از ناحیه بسیج مربوطه حمایت دریافت کنند.

۲. سپاه پاسداران

- نیروهای سه‌گانه سپاه و قرارگاه خاتم‌الانبیا (به‌ویژه بخش قرب) از منابع مهم تأمین تسهیلات هستند.
- موفقیت در این زمینه به نوع تعامل گروه با مسئولان سپاه و امکانات منطقه بستگی دارد.

۳. نهادهای دولتی

- استانداری، فرمانداری و بخش‌داری مهم‌ترین نهادها برای دریافت کمک‌های غیرنقدی (مانند خودرو) هستند.
- سایر نهادها مانند بنیاد مسکن، آموزش‌وپرورش، سازمان آب‌وفاضلاب و دفتر مناطق محروم ریاست‌جمهوری نیز می‌توانند کمک‌کننده باشند.
- منبع اصلی تأمین مالی هر پروژه باید نهاد متولی مربوطه باشد (مثلاً آب‌رسانی از سازمان آب، خانه مددجو از کمیته امداد).

۴. دانشگاه

- گروه‌های دانشجویی با ارائه گزارش دقیق می‌توانند از اساتید و بخش‌های دانشگاه حمایت دریافت کنند.
- برپایی غرفه در دانشگاه و خواب‌گاه‌ها برای جمع‌آوری کمک‌های دانشجویی مؤثر است.

۵. مردم و خیرین

- استفاده از ظرفیت مساجد و خیرین محلی برای تأمین مالی پروژه‌ها بسیار راه‌گشاست.
- کمک‌های مردمی دارای برکت مضاعف نسبت به منابع دولتی است.
- امام‌جمعه و بزرگان شهر می‌توانند در معرفی خیرین کمک کنند.

۶. مؤسسات خیریه و کمیته امداد

- این نهادها می‌توانند در زمینه‌های خاص (مانند حمایت از محرومان) کمک‌کننده باشند.

۷. بازار و کسبه

- علاوه بر کمک‌های نقدی، می‌توان از کسبه برای دریافت کمک‌های غیرنقدی (کالا، مواد اولیه) استفاده کرد.

۸. اعضای گروه

❊ برخی گروه‌ها از طریق وجوه اختیاری یا هزینه ثبت‌نام از اعضا کمک مالی دریافت می‌کنند.

تذکرات مهم:

❊ استفاده از هزینه‌های نفر-اردو (که برای شرکت‌کنندگان در نظر گرفته می‌شود) برای امور عمرانی یا پروژه‌های دیگر مجاز نیست.

❊ باید از شفافیت مالی کامل اطمینان حاصل شود تا اعتماد حامیان حفظ گردد.

❊ اولویت با دریافت کمک از نهاد متولی هر پروژه است تا از موازی‌کاری جلوگیری شود.

راهکارهای جذب حمایت مالی

گروه‌های جهادی با ارائه گزارش‌های مستند از وضعیت مناطق محروم، اهداف و سوابق خود، می‌توانند حمایت‌های مالی و غیرمالی جذب کنند. برخی از روش‌های مؤثر عبارت‌اند از:

۱. روش‌های عملی جذب حمایت:

- طرح آجرهای بهشتی: فروش نمادین آجر برای تأمین هزینه‌های پروژه‌های عمرانی و فرهنگی با شفافیت کامل.
- جمع‌آوری کمک در اماکن مذهبی: استفاده از ظرفیت مساجد، هیأت‌ها و امامزاده‌ها برای دریافت کمک‌های نقدی و غیرنقدی.
- بهره‌گیری از مناسبت‌های مذهبی: استفاده از ایام محرم، رمضان، اعتکاف و دیگر مناسبات برای جذب حمایت‌های مردمی.
- استفاده از ظرفیت جهادگران: مشارکت اعضای گروه در معرفی پروژه‌ها و جمع‌آوری کمک از اطرافیان.

❊ تهیه و پخش کلیپ‌های مستند: نمایش مشکلات منطقه و فعالیت‌های گروه برای مسئولان، دانشگاهیان و عموم مردم.

❊ ایجاد صندوق کمک‌های جهادی: توزیع صندوق‌های صدقات میان شرکت‌کنندگان برای جمع‌آوری کمک‌های خرد.

❊ جلب حمایت چهره‌به‌چهره: ارائه مستقیم گزارش فعالیت‌ها به افراد و سازمان‌های بالقوه حامی.

❊ برگزاری نمایشگاه‌های محلی: معرفی گروه و منطقه محروم با دعوت از مسئولان و جذب حمایت آنان.

❊ جلسات با مسئولان محلی: تشکیل جلسه با فرماندار، بخش‌دار، شهردار و شورای روستا برای ارائه گزارش و درخواست حمایت.

❊ استفاده از فضای مجازی و رسانه: بهره‌گیری از ایمیل، پیامک، سایت و تبلیغات دیواری با رویکرد فرهنگ‌سازی بر اساس سیره معصومین علیهم‌السلام و تکالیف دینی.

نکات کلیدی:

- شفافیت مالی: ارائه گزارش دقیق از هزینه‌ها و نتایج به حامیان.
- تأکید بر وظیفه‌شناسی دینی: تبلیغات باید بر اساس تکلیف‌محوری و نه صرفاً تحریک احساسات باشد.
- اجتناب از سیاه‌نمایی: نمایش مشکلات بدون خدشه به کرامت مردم منطقه.
- اولویت‌بندی پروژه‌ها: جذب حمایت برای پروژه‌های ضروری و تأثیرگذار.

واحد پشتیبانی (تدارکات)

مسئولیت کلیه امور تدارکاتی و پشتیبانی از ابتدا تا پایان اردو بر عهده این واحد است. برخی وظایف کلیدی این بخش عبارت‌اند از:

- تأمین اقلام موردنیاز اردو (مواد غذایی، ملزومات بهداشتی، ابزار و تجهیزات).
- طبخ و توزیع به‌موقع غذا با برنامه‌ریزی دقیق.
- فراهم‌کردن امکانات حداقلی (وسایل گرمایشی/سرمایشی، بهداشتی).

- مدیریت ترابری و وسایل نقلیه.
- انبارداری و نگه‌داری از اقلام.
- پشتیبانی فنی و اجرایی از برنامه‌ها.
- جمع‌بندی لیست خرید روزانه و هماهنگی با مسئول خرید.
- تهیه میان‌وعده و ارسال به محل پروژه‌ها.

تغذیه جهادگران

تغذیه مناسب نقش حیاتی در سلامت و کارایی گروه دارد. نکات کلیدی:

- اهمیت صبحانه: مقوی و کامل‌بودن آن برای تأمین انرژی روزانه.
- توجه به شرایط آب‌وهوایی و زیستگاه منطقه، انطباق با محیط برای جلوگیری از بیماری.
- برنامه‌ریزی غذایی پیش از اردو: تهیه لیست خرید بر اساس نیازهای ضروری.
- سلامت و تناسب غذا: پرهیز از غذاهای سنگین یا نامناسب با شرایط سفر.
- قناعت و ساده‌زیستی: اجتناب از اسراف و تجمل‌گرایی.
- تعادل در طبع غذاها: جلوگیری از مشکلات گوارشی (سردی/گرمی).

❊ گنجاندن میوه، سبزیجات و مایعات در برنامه غذایی.
❊ استفاده از ظرفیت خواهران در طبخ غذا (در صورت امکان).

روش‌های تهیه غذا:

❊ پخت توسط خود گروه.
❊ هم‌کاری با اهالی منطقه.
❊ خرید از نهادهای هم‌کار.
❊ استخدام آشپز همراه گروه.

تذکر: تأخیر در وعده‌های غذایی یا کیفیت پایین غذا تأثیر مستقیم بر عملکرد گروه دارد؛ بنابراین برنامه‌ریزی دقیق و نظارت مستمر ضروری است.

خرید

مسئول خرید باید:

❊ نیازهای گروه را زودتر از موعد دریافت کند تا با برنامه‌ریزی و حوصله اقدام به خرید نماید.

❊ با فروشگاه‌های محلی آشنا باشد تا بتواند نیازها را به بهترین شکل تأمین کند.

❊ تا حد امکان از فروشندگان محلی خرید کند تا سود آن به اقتصاد منطقه کمک کند.

❊ با رایزنی و ارتباط خوب با فروشندگان و رانندگان محلی، هزینه‌ها را کاهش دهد.

ترابری

وظایف مسئول ترابری:

❊ تهیه وسیله نقلیه مناسب برای انتقال گروه و تجهیزات به منطقه و بازگشت.

❊ برنامه‌ریزی برای جابه‌جایی درون منطقه (پروژه‌های عمرانی، فرهنگی و...).

❊ هماهنگی برای انتقال گروه به مناطق دیگر (زیارتی، تفریحی) در صورت نیاز.

نکات کلیدی ترابری:

❊ انتخاب وسیله نقلیه متناسب با شرایط جغرافیایی منطقه (جاده‌های خاکی، کوهستانی و...).
❊ ترجیحاً وسایل نقلیه را همراه راننده محلی تحویل بگیرید (به دلیل آشنایی با مسیرها).
❊ در صورت امانت گرفتن وسیله بدون راننده، سلامت فنی وسیله را بررسی و مشکلات را کتباً به تأیید صاحب وسیله برسانید.
❊ از سپردن وسیله به افراد کم‌تجربه خودداری کنید (رانندگی در روستا با شهر متفاوت است).

اسکان

واحد پشتیبانی باید محل اسکان را پیش از استقرار آماده کند.

نکات مهم:

❊ محل اسکان باید نزدیک به محل اجرای پروژه‌ها باشد.
❊ ترجیحاً از مدارس شبانه‌روزی یا فضاهای مشابه استفاده شود.
❊ اسکان برادران و خواهران در فاصله مناسب و با حفظ حریم باشد.

❊ محل اسکان خواهران باید محصور و دور از تردد عمومی باشد.
❊ بهتر است محل اسکان آشپزخانه یا فضای مناسب برای طبخ غذا داشته باشد.
❊ بهترین محل اسکان به خواهران اختصاص داده شود تا نیاز به پشتیبانی اضافی کاهش یابد.

مسئول خواهران

حضور خواهران در اردوهای جهادی به دلیل نقش کلیدی در ارتباط با کودکان و خانواده‌های مناطق محروم، ضروری است. اما این حوزه ملاحظات خاصی دارد که باید به‌دقت رعایت شود:

ملاحظات حضور خواهران:

❊ اسکان و ایاب‌وذهاب جداگانه با حفظ حریم و امنیت کامل.
❊ حضور حداقل یک یا دو نفر از برادران در روستای فعالیت خواهران برای پشتیبانی و امنیت.

- حداقل ارتباط بین خواهران و برادران با رعایت کامل حدود شرعی و اخلاقی.
- استفاده از رابط محرم برای ارتباط بین خواهران و برادران.
- در صورت عدم حضور متأهلین، فقط مسئول خواهران با مسئول برادران در ارتباط باشد.
- تعادل در تعداد خواهران (نه بیش‌ازحد که به برنامه لطمه بزند، نه کم که باعث خستگی آنان شود).
- تأمین وسایل ارتباطی ایمن و یدکی برای خواهران.
- آشنایی خواهران با فضای اردو از طریق گزارش یا فیلم اردوهای قبلی و تبیین مخاطرات احتمالی.
- جلوگیری از افشای اطلاعات شخصی خواهران به اهالی منطقه.

وظایف مسئول خواهران:

- مدیریت حوزه خواهران و برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های آنان.
- شناسایی توانمندی‌های شرکت‌کنندگان و استفاده بهینه از آن.
- تقسیم وظایف بین خواهران بر اساس تخصص و علاقه.

- مدیریت جلسات داخلی و انتقال مشکلات و درخواست‌ها به مسئولین گروه.
- حل مشکلات مربوط به خواهران در حد توان.
- نظارت بر اجرای فعالیت‌ها و حفظ کیفیت کار.
- هماهنگی و پاسخ‌گویی به مسئول اردو.

تذکر مهم: برخی گروه‌ها به دلیل پیچیدگی‌های هماهنگی، اردوهای جداگانه برای خواهران و برادران برگزار می‌کنند. این روش به‌ویژه برای گروه‌های بومی که پشتیبانی کمتری نیاز دارند، مناسب است.

فصل نهم:

نکات و اقدامات
پس از اردو

پس از پایان اردو، مدیریت گروه باید به بررسی نقاط قوت و ضعف بپردازد تا در اردوهای آینده بهبود حاصل شود. همچنین، برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های مستمر در منطقه ضروری است. اردو تنها بخشی از پازل فعالیت‌های گروه است و نتیجه زمانی به بار می‌نشیند که همه کارها به طور کامل به پایان رسیده باشد.

پیگیری و تداوم (پایان کار)

اگر به هر دلیلی (کمبود وقت، بزرگی پروژه، مشکلات غیرمنتظره) پروژه‌ها نیمه‌کاره مانده‌اند، راهکارهای زیر پیشنهاد می‌شود:

- باقی‌ماندن تعدادی از شرکت‌کنندگان در منطقه برای تکمیل کار.
- برگزاری اردوی کوتاه‌مدت دیگر در آینده نزدیک.
- هماهنگی با گروه‌های جهادی دیگر برای ادامه پروژه.
- سپردن تکمیل پروژه به مسئولین محلی یا مردم منطقه (با نظارت).
- مدیریت غیرحضوری (مانند پرداخت هزینه و استخدام نیروی محلی).

تذکر مهم: هرگز برای تکمیل پروژه‌ها به اعضای گروه فشار نیاورید یا اقدام به کارهای خطرناک (مانند شب‌کاری یا رانندگی در شب) نکنید. اگر در طول اردو توقعات کاذب ایجاد نکرده باشید، مدیریت این مشکل آسان‌تر خواهد بود.

تسویه حساب و امور اداری

- تمامی امور اداری با سازمان‌ها و نهادهای هم‌کار را به طور کامل انجام دهید.
- تسویه‌حساب‌های مالی را با دقت و شفافیت انجام دهید تا اعتماد نهادها برای هم‌کاری‌های آینده حفظ شود.

ارائه گزارش و رسانه‌ای کردن فعالیت‌ها

- از فعالیت‌های گروه به‌صورت جامع (مکتوب، عکس، فیلم) گزارش تهیه کنید و در اختیار مسئولین ذی‌ربط قرار دهید.
- گلچینی از فعالیت‌ها را از طریق رسانه‌های جمعی به اطلاع عموم برسانید تا فرهنگ جهادی ترویج شود.

❊ تمامی اعضای گروه (حتی آنانی که در اردو حضور نداشتند) را در جریان نتایج قرار دهید تا احساس تعلق و انگیزه افزایش یابد.

روش‌های ارائه گزارش:

❊ برگزاری نمایشگاه عکس و دستاوردهای اردو.

❊ نصب بنر فعالیت‌ها در پایگاه مبدأ.

❊ تهیه نماهنگ، مستند یا نرم‌افزار گزارش اردو.

❊ برگزاری همایش با حضور مسئولین و مردم منطقه.

❊ ارسال پیامک و گزارش‌های خلاقانه به اعضا.

تهیه آمار و اطلاعات تکمیلی

در صورت توانایی، اطلاعات کامل و شناسنامه‌ای از منطقه تهیه و تدوین کنید. ایـن اطلاعات باید دقیق، علمی و جامع باشد تا علاوه بر استفاده داخلی گروه، در اختیار گروه‌های دیگر و مسئولین محلی و کشوری قرار گیرد. این نکته را هم

باید در نظر داشت که در حفظ و نگه‌داری این اطلاعات کوشا باشید و آن‌ها را بدون رعایت ملاحظات امنیتی در اختیار افراد غیر قرار ندهید.

حفظ ارتباط با مردم و مسئولین محلی

- حفظ ارتباط مستمر با مردم و مسئولین محلی و مراجعه دوره‌ای به منطقه از وظایف اصلی گروه‌های جهادی است.
- پیش از برگزاری اردوی بعدی، به منطقه سرکشی کنید تا هم از مسئولان و مردم تشکر کنید و هم روند پیشرفت پروژه‌ها را پیگیری نمایید.
- برخی نیازهای منطقه را به طور غیرمستقیم (از طریق ارتباط با نهادهای مربوطه) پیگیری کنید.

تشکیل گروه جهادی در منطقه

نهادینه‌کردن روحیه جهادی در منطقه، آن را به یک منطقه بیمه‌شده تبدیل می‌کند؛ لذا:

❊ با تربیت نیروهای مخلص و آشنا به فعالیت‌های جهادی از میان مردم منطقه، حرکت جهادی را آغاز، تثبیت و نهادینه کنید.

❊ از ظرفیت‌های بالقوه مانند پایگاه‌های بسیج، مساجد، هیأت‌ها و دانشگاه‌ها برای شناسایی استعدادها استفاده نمایید.

❊ تشکیل گروه جهادی متشکل از مردم منطقه را در اولویت کاری خود قرار دهید؛ این امر برکت و اثرگذاری اردو را چندین برابر می‌کند.

قدردانی

❊ با برگزاری مراسمی از جهادگران، مسئولین و خیرین دعوت کنید و ضمن ارائه گزارش فعالیت‌ها، از زحمات آنان تقدیر نمایید.

❊ در این مراسم، خانواده‌های جهادگران را نیز دعوت کنید تا ضمن تشویق آنان، زمینه‌ساز حضور بیشتر جوانان در فعالیت‌های جهادی شود.

❊ این قدردانی می‌تواند به‌صورت برگزاری نمایشگاه عکس، پخش مستند یا اهدای لوح تقدیر باشد.

نظرسنجی و ارزیابی پایانی

پس از اردو، از شرکت‌کنندگان، مردم منطقه و مسئولین محلی نظرسنجی کتبی و شفاهی به عمل آورید. نتایج را در نمودارهای مشخص ثبت و در اختیار مسئولین گروه قرار دهید. این داده‌ها برای بهبود اردوهای آینده ضروری است.

نقد و بررسی اردو

جلسه‌ای با حضور فعالان اردو برگزار کرده و نقاط قوت و ضعف را تحلیل کنید. تجربیات کسب‌شده را مستندسازی نمایید و در اختیار مسئولین قرار دهید.

- بررسی کلی: آیا گروه مطابق اساس‌نامه، سند چشم‌انداز و برنامه‌های استانی حرکت کرده است؟
- بر اساس نتایج، تصمیمات لازم برای آینده گرفته شود.

انتقال تجربیات و کادرسازی

تربیت نیروهای جدید و انتقال تجربیات، از بحران نیروی انسانی در آینده جلوگیری می‌کند. روش‌های پیشنهادی:

- شناسایی و پرورش جهادگران مستعد در خلال اردو.
- قراردادن کادر اصلی از افرادی با حداقل دو سال سابقه حضور در اردو.
- استفاده از مسئولین سابق به‌عنوان مشاور در کنار مسئولین جدید.
- برگزاری دوره‌های آموزشی تخصصی (امداد و نجات، عکاسی، هماهنگ‌سازی و...).
- تشکیل هیأت‌امنا برای نظارت بر فرآیند کادرسازی.
- دعوت از اساتید مجرب و گروه‌های جهادی دیگر برای انتقال تجربه.
- ثبت و انتقال تجربیات به‌صورت مکتوب و شفاهی.

اعتماد به نیروهای جوان

به نیروهای جوان و کم‌تجربه اعتماد کنید و بخشی از مسئولیت‌ها را به آنان بسپارید. این بهترین روش برای تربیت نیرو است. البته تناسب را رعایت کنید:

- ترکیب نیروهای باتجربه و تازه‌کار در کنار هم.
- نظارت و راهنمایی توسط پیش‌کسوتان.

حفظ ارتباط با جهادگران

ارتباط خود را با شرکت‌کنندگان پس از اردو همچنان حفظ کنید؛ حتی اگر افراد توانایی شرکت در برنامه‌ها و جلسات گروه را ندارند، از طریق فضای مجازی، پیامک و... مانع قطع ارتباط با آن‌ها گردید.

فصل دهم:

آسیب‌شناسی
حرکت‌های جهادی

آسیب‌های حرکت‌های جهادی در دو سطح تهدیدکننده گروه‌های جهادی و تهدیدکننده مناطق محروم دسته‌بندی می‌شوند. شناخت این آسیب‌ها به برنامه‌ریزی بهتر و کاهش اثرات مخرب کمک می‌کند.

آسیب‌های تهدیدکننده گروه‌های جهادی

- عدم برنامه‌ریزی بلندمدت و نداشتن نگاه راهبردی.
- نداشتن نگاه جامع‌نگر و محدودشدن به چند عرصه فعالیتی.
- تخصصی‌نشدن فعالیت‌های درون‌گروهی و برون‌گروهی.
- سیاه‌نمایی از وضعیت مناطق (تخریب اعتماد عمومی).
- عدم ارتباط منسجم با مسئولین منطقه.
- عدم آسیب‌شناسی و ارزیابی اردو پس از پایان کار.
- نبود خلاقیت و نوآوری در اجرای اردوها (تکرار روش‌های سنتی).
- نداشتن نگاه تشکیلاتی در انتقال تجارب و کادرسازی.
- عدم استقلال گروه (وابستگی بیش از حد به نهادهای دولتی).
- مدیریت سلیقه‌ای (عدم شفافیت در تصمیم‌گیری).

- منشعب شدن گروه و ایجاد تفرقه بین اعضا.
- غرور و تکبر پنهان در بین جهادگران.
- ضعف مبانی اندیشه جهادی در بین اعضا.
- عدم توجه به توانمندسازی فکری ـ عقیدتی جهادگران.
- تعریف‌نشدن اخلاق جهادی و تربیت‌نشدن نیروی جهادی.
- عدم حضور روحانی در اردو (کاهش بعد معنوی).
- عدم توجیه کامل جهادگران درباره اهداف و روش‌ها.
- رعایت‌نکردن شئونات اخلاقی و رفتاری (ارتباطات خارج از عرف بین خواهران و برادران).
- اسراف در صرف بیت‌المال و هزینه‌های اردو.
- عدم جریان‌سازی و معرفی صحیح حرکت‌های جهادی در جامعه.
- خطر فرمایشی‌شدن و وابستگی به دولت (ازدست‌دادن ماهیت مردمی).

آسیب‌های تهدیدکننده مناطق محروم

- ایجاد وابستگی در مردم منطقه به‌جای توانمندسازی.
- توقعات کاذب از گروه‌های جهادی یا دولت.
- تحقیر ناخواسته مردم با رفتارهای نادرست.
- تخریب کرامت انسانی اهالی با کمک‌های غیراصولی.
- موازی‌کاری و انجام پروژه‌های تکراری بدون نیازسنجی دقیق.
- بی‌ثباتی در اجرای پروژه‌ها باتوجه‌به عدم تداوم حضور.

راهکارهای کلیدی

برای کاهش این آسیب‌ها، گروه‌های جهادی باید:

- برنامه‌ریزی بلندمدت و نگاه استراتژیک داشته باشند.
- آموزش مستمر جهادگران در ابعاد فکری، اخلاقی و تخصصی را در اولویت قرار دهند.
- ارتباط سازنده و مستمر با مردم و مسئولین منطقه حفظ کنند.

* از هرگونه اسراف و رفتار غیراخلاقی پرهیز نمایند.
* مستندسازی و انتقال تجربیات را جدی بگیرند.

آسیب‌های حرکت‌های جهادی در مناطق

در حرکت‌های جهادی هیأتی، حفظ کرامت و عزت مردم منطقه محوری است. هرگز نباید با نگاه ترحم‌آمیز یا مقایسه‌ای با شهرها، احساس حقارت یا وابستگی در اهالی ایجاد کنیم. هیأت باید به‌جای تأکید یک‌طرفه بر محرومیت‌ها، ظرفیت‌ها و توانمندی‌های بومی را برجسته کند و با مشارکت واقعی مردم، پروژه‌ها را پیش ببرد. همچنین، با احترام به آداب و فرهنگ محلی، از هرگونه رفتار یا پوشش نامتناسب با عرف منطقه پرهیز شود.

حضور هیأت باید مستمر و برنامه‌محور باشد؛ نه مقطعی و احساسی. پیش از اعزام، شناسایی دقیق نیازها با مشورت بزرگان و معتمدین محل انجام شود و از موازی‌کاری با گروه‌های دیگر جلوگیری گردد. در اجرای پروژه‌ها، پروژه‌های نیمه‌کاره رها نشوند و تا کامل‌شدن آن‌ها، پیگیری صورت گیرد.

در بعد فرهنگی، هیأت باید الگویی عملی از اخلاق و ساده‌زیستی ارائه دهد و از تجمل‌گرایی و رفتارهای متضاد با ارزش‌های هیأتی پرهیز کند. همچنین، با استفاده از ظرفیت روحانیون و نیروهای بومی، برنامه‌ها را به‌گونه‌ای طراحی کند که تقویت‌کننده هویت دینی و محلی باشد. در پایان، هیأت باید با قدردانی از مردم و مسئولین محلی و ارائه گزارش شفاف، اعتماد و پیوندی پایدار ایجاد کند تا حرکت جهادی نه‌فقط یک اقدام مقطعی؛ بلکه جرقه‌ای برای تحولی ماندگار در منطقه باشد.

* خیلی وقت‌ها هست که در هیأت، دغدغه ارزشمندی داریم؛
اما نمی‌دانیم چگونه به این دغدغه پاسخ دهیم.
هر چقدر می‌گردیم، راهکار عملیاتی برایش نمی‌یابیم.
* برخی مناسبت‌ها هست که نمی‌خواهیم مثل خیلی‌های دیگر از کنارشان بی خیالانه عبور کنیم؛ ولی نمی‌دانیم چگونه باید این مناسبت‌ها را گرامی بداریم.
* بعضی کارها و فعالیت‌ها هست که می‌خواهیم به نحو احسن انجام دهیم؛
اما راهنما و صاحب تجربه‌ای نمی‌یابیم تا به وی مراجعه کنیم.
«یک طرح کارا» طرح‌ها و پیشنهادهایی است برای هیأت‌های مذهبی.
«یک طرح کارا» می‌کوشد تا پاسخی درخور و عملیاتی برای این سوالات بیابد.
چشم انتظار طرح‌ها و پیشنهادهای شما هستیم.

جامعه ایمانی مشعر،
محفلی است برای گردآمدن
هیأت‌های کشور.
مشعر چیزی جز اجتماع هیأت‌ها نیست،
جامعه‌ای فراتر از مرزهای نژادی و
تقسیمات جغرافیایی و سیاسی.
اجتماعی ایمانی و توحیدی است
که به دنبال ارتباط بیشتر
محبّان سیدالشهدا علیه‌السلام است...
قرار نیست مشعر تولید کند.
قرار است مشعر آیینه تولیدات
و فعّالیّت‌های شما باشد.
اینجا، جای آرم هیأت شماست
که باید در شماره‌های بعد پرش کنید...

جامعه ایمانی مشعر

۰۲۵ ۳۸ ۱۴ ۱۱ - ۷۵
۳۰۰۰ ۱۵۴۲
www.۱۵۴۲.org
info@۱۵۴۲.org